

"טנקים איימו על מדינת ישראל; טנקים הצילו את מדינת ישראל"

בדיונים שלאחר מלחמת יום הכיפורים, טבע האלוף ישראל טל את האמירה: "טנקים איימו על מדינת ישראל במלחמת יום הכיפורים; טנקים הצילו את מדינת ישראל". זאת ידע גם רב־אלוף דוד (דדו) אלעזר, רמטכ"ל המלחמה. מאמר זה, מצביע על כך שמכל זרועות צה"ל סמך הרמטכ"ל ערב המלחמה על השריון הישראלי במקרה של "קטסטרופה", אם תקרה, וזה לא הכזיב אותו, לפחות בכל הנוגע לזירת הגולן, בה הייתה ביממה הראשונה סכנה מוחשית הקרובה ללב המדינה.

סא"ל (במיל') אברהם זהר,
מנהל המכון לחקר מלחמות ישראל

מקרה ה"קטסטרופה" של דדו במלחמת יום הכיפורים וגולגוליו

ביום שישי 5 באוקטובר 1973 בשעה 12:30, בישיבת מטכ"ל מיוחדת שזומנה בצל החשש ממלחמה, אמר הרמטכ"ל: "...במקרה של הקטסטרופה הזאת, נצטרך לבלום באמצעות חיל האוויר וכל הכוחות שיש לנו בקוים, ולקראת אפשרות כזו אנחנו לא רק מכריזים מצב ג' אלא גם מתגברים את הקוים על ידי כוח סדיר שישנו בארץ".¹

דבריו אלה נאמרו בתשובה לשאלה שהתחבט בה אותו יום: מה אם יקרה הגרוע מכל, ופתאום "בלי מילה נוספת" תיפתח התקפה?² כשיצא מהמטכ"ל בחצות ליל יום הכיפורים, שוב אמר: "אפילו יבוא הרע מכל, (מה שנהג להגדיר כ"קטסטרופה", על פי הביוגרף שלו, חנוך ברטוב), הטנקים שבדרום ובצפון וחיל האוויר בכוננות עליונה. ל-24 שעות אנחנו מסודרים"³ (דגש שלי, א"ז). הבסיס לקביעתו: "ל-24 שעות אנחנו מסודרים" הייתה הוראתו, בבוקר אותו יום, להשלים את מצבת הטנקים בסיני ובגולן, לכדי 300 טנקים בסיני וקרוב ל-200 טנקים בגולן והכרזת "כוננות ג"⁴.

המלחמה לצד השני של התעלה. כותב מאמר זה היה במנהלת התרגיל.

בסיכום התרגיל ביטא דדו הרהורי "כפירה" לגבי המהירות בה עבר פיקוד הדרום למתקפת נגד ואז השמיע לראשונה בקול, מול צמרת המטכ"ל ופיקוד הדרום, את הביטוי "מקרה הקטסטרופה". "מה יקרה", שאל, "אם לא נקבל התרעה מודיעינית של 36 – 72 שעות?". הוא הגדיר מצב כזה כ"קטסטרופה". במצב פתיחה זה, קבע, יושמד הכוח הסדיר ואילו חיל האוויר לא יקבל את הזמן הנחוץ להשמדת הטילים קרקע־אוויר, שכן יאלץ להשתתף בקרב הבלימה, באמצעות **תקיפות "קלע"** של מטוסי "פנטום" שישחררו את פצצותיהם מחוץ לטווח האמ"ט (איזור מוכה טילים).

תנאי לעמידה במצב שכזה, לדעתו של דדו באותו סיכום תרגיל, היה המצאות 300 טנקים בתעלה ו־200 טנקים בגולן.⁵ אכן, זה מספר הטנקים שהיו בשתי הזירות, על פי פקודתו של רמטכ"ל צה"ל, רב אלוף דוד אלעזר בבוקר 5 באוקטובר, ולכן גם אמר בחצות הלילה שקדם למלחמה: "ל-24 שעות אנחנו מסודרים".

למרות שחזר ודיבר על אפשרות הקטסטרופה, לא תרגם את חששותיו לפקודת מבצע. בכל התכנונים סמך רמטכ"ל צה"ל על אמ"ן שישפק את ההתרעה הנדרשת, ויאפשר לצה"ל להיכנס

לא הייתה זו הפעם הראשונה בה השתמש דדו במושג: "מקרה הקטסטרופה". כמה וכמה פעמים עשה זאת בשנה שקדמה למלחמה. מי שעקב אחר התבטאויותיו והחלטותיו ביממה הראשונה ומי שליווה אותו ואת המטכ"ל בדיונים ובמשחקי המלחמה שקדמו למלחמה, הבין כי דדו לא חפץ להיקלע למצב שהתהווה, אך צפה גם צפה אפשרות כזו ואף נערך לה, במידה זו או אחרת. יתר על כן, אף נתן לה שם: "מקרה הקטסטרופה". מה שקרה, בצהרי יום הכיפורים, היה דומה אחת לאחת לתרחיש שדדו הגדיר לראשונה בקיץ 1972 וקרא לה: "מקרה הקטסטרופה". היה זה במשחק המלחמה "איל ברזל" בפיקוד הדרום. במשחק מלחמה זה, תורגל הפיקוד שבראשו עמד אז, אלוף אריק שרון, על ידי ראש מה"ד דאז, אלוף שמוליק גונן.

נתוני הפתיחה שהוכתבו על ידי מנהלת התרגיל, היו שהמצרים חצו את התעלה לכל אורכה, בחסות אש ארטילרית שנמשכה שלושה ימים, כבשו מעוזים רבים ותפסו ראשי גשר בגדה המזרחית. ההפגזה הממושכת נתנה התרעה של 48 שעות. אוגדות המילואים גויסו עם תחילת ההפגזה המצרית, והגיעו לקו הלחימה תוך יומיים ואף יותר, שכן ההערכה הייתה שכוחות המילואים יגיעו לתעלה תוך 72 שעות, ולגולן תוך 36 שעות. כוחות המילואים העבירו את

טנקים סורים פגועים ברמת הגולן

ביום שקדם למלחמה. כל שיכול עתה לעשות היה לשבש את המתקפות היבשתיות על ידי הכוחות הסדירים וחיל האוויר, עד להגעת כוחות המילואים, תוך 72 שעות לסיני ותוך 36 שעות לגולן.

גורמי ה"חיכוך במלחמה" ביממה הראשונה של המלחמה, נבעו מכשל חשיבתי של המודיעין, אך גם מהפרות משמעת מבצעית של מפקדים ברמות של הזרועות, הפיקודים, אוגדות וחטיבות. האירועים בשלושת הימים הראשונים, עברו טלטלות קשות, יותר בסיני מאשר בגולן. משתי החזיתות זו של הגולן התייצבה מהר יותר.

גורם ה"חיכוך במלחמה" הראשון היה מועד פרוץ הקרבות. משום מה סבר המטכ"ל כי המלחמה תפרוץ בשעה 18:00. מועד זה היה ידוע מתכניות המתקפה המצריות שהגיעו לביון הישראלי, אך בפועל חל שינוי בשעה בשל תיאום בין סוריה למצרים, שכנראה לא היה ידוע לישראל.

גורם ה"חיכוך במלחמה" השני היה האיחור בגיוס המילואים. גיוס המילואים לא התבצע לפני השעה 09:20, דהיינו באיחור של חמש שעות ממתן ההתרעה על מלחמה. בשעה 06:20 הסכים שר הביטחון לגייס רק 2 אוגדות ולא 4 אוגדות לפי רצון הרמטכ"ל. האישור לגיוס כללי ניתן רק בשעה 09:20. בפועל החל גיוס 2 אוגדות, אוגדה 36 בגולן ואוגדה 162 בדרום, בשעה 06:20. גם 5 שעות היו קריטיות. על הדחיפות בגיוס כוחות המילואים עמד גם סגן הרמטכ"ל אלוף ישראל טל

כ"דרך פעולה מסוכנת" ובודאי לא הייתה רצויה.

ה"חיכוך במלחמה" במלחמת יום הכיפורים

להוותו נוכח הרמטכ"ל, בשחר יום הכיפורים 6 באוקטובר 1973, כי עומד לקרות מה שחשש ממנו, אך לא התכונן לקראתו. הניבוי שלו על "מקרה הקטסטרופה" הגשים את עצמו. משהו נוסף קרה לרמטכ"ל ביממה הראשונה, משהו התואם את הלזי בפילוסופיה של המלחמה בתורת קלאוזביץ', על ה"חיכוך במלחמה". חיכוך זה, קבע קלאוזביץ', הינו חיכוך פסיכולוגי יותר מאשר חיכוך של גופי לחימה אלה באלה. זה חיכוך בו התכונן במטה הממוזג נתקל בקרב בפועל במכשולים – רובם אנושיים – שבהם טעויות, הפרת פקודה ותפקוד לקוי, מונעים את יישום התכנית, חכמה ככל שתהיה. ה"חיכוך במלחמה" על כשלי בתצורה של מקרה ה"קטסטרופה", הוסיפו לקשיי היממה הראשונה במלחמת יום הכיפורים ולקושי במימוש דבריו של דדו "ל-24 שעות אנחנו מסודרים".

משהסתבר לדדו, בשעה 04:30, כי נקלע למקרה ה"קטסטרופה" שממנה כה חשש, לא נקלע למרה שחורה, שכן כפי שהתבטא ביום שישי 5 באוקטובר, הוא הכין את הצבא למצב שכזה. ל-24 שעות אנו מסודרים", על פי מילותיו בחצות הלילה שקדם למלחמה. בסיני היו 300 טנקים ובגולן היו 180 טנקים. נקל לתאר מה היה קורה אלמלא התעקש על תגבור זה, חלקו ממש

למלחמה בתצורת "סלע", כאשר בסיני יהיו 600 טנקים ובגולן 400 טנקים. בעקבות תרגיל "איל ברזל" קיבל חיל האוויר הנחייה לתכנן במקרה שכזה את מבצע "שריטה", בו היו מטוסי אמורים להשתתף בקרב הבלימה בתקיפות "קלע", לצד הכוחות הסדירים, לנוכח תחזית שקווי המגע בגולן ובמערב סיני יהיו בתחום האמ"ט.

הן פיקוד הדרום והן פיקוד הצפון, לא תרגלו תרחישים של מקרה ה"קטסטרופה", אם כי בפיקוד הצפון בוצע בקיץ 1973 תרגיל חטיבתי "תבור", שבו תרגלה חטיבה 188 מתקפה מְעָבֵר לקו הסגול בשטחי הגולן. בפיקוד הדרום הוזזה חטיבת טנקים 401 באחת השבתות של אוגוסט 1973 לעבר התעלה, בפקודת פתע שניחתה עליה מטעם המטכ"ל, שהובאה אליה על ידי כותב מאמר זה, כנציג מחלקת מבצעים במטכ"ל.

תכניות המגננה "שובך יונים" בפיקוד הדרום והתכנית "גיר" בפיקוד הצפון כללו את אותו סד"כ טנקים של מקרה ה"קטסטרופה", אך אלה הוכנו לתרחיש שבו הסד"כ המלא של צה"ל ייכנס למלחמה, בתוך 36 – 72 שעות ממתן ההתרעה על ידי אמ"ן, וכך יצטמצם קרב ההגנה על קווי הגבול בתעלה ובגולן לשעות ספורות, שכן סד"כ המילואים, כמו במתאר "איל ברזל", גויס בצורה סדירה ולא בבהילות ויגיע למרחבי הלחימה כשהוא שלם ולא כפי שיקרה בפועל.

כאמור בשום שלב לא הועלה מתווה הדומה למה שיקרה במלחמה, שכן מקרה ה"קטסטרופה", לא נראה כדרך פעולה אפשרית, לא נבחנה אפילו

התקדמות כוחות פיקוד הצפון במלחמת יום הכיפורים (מתוך הספר המאבק לביטחון ישראל בעריכת אל"ם במיל' בני מיכלסון, סא"ל במיל' אברהם זהר וסא"ל במיל' אפי מלצר)

הציג אותה אותה קמ"ן פיקוד הצפון שייע בר מסדה, במסגרת דיון בתכניות המגננה בגולן. התכנית הסורית "משרוע 110" הייתה לתקוף ח"ר, מתוגברות בחטיבת טנקים נוספת לכל דיוויזיה. בשלב זה שיימשך 5 שעות, לא יהיה מאמץ עיקרי. לאחר 5 שעות יוכנסו דיוויזיות השריון לתוך הגולן, דרך המרחב שייכבש בשלב הראשון, ויכבשו את הגולן עד לירדן, שייפסס כבר בשלב הראשון על ידי כוחות קומנדו מונחתים ממסוקים. שעת ה"ט" הייתה 18:00. הסורים הניחו שמולם יהיה כוח צה"ל, כפי שאכן היה במלחמה, דהיינו לא יותר מ-200 טנקים, וכן כי עוצבות המילואים לא יגיעו לרמה לפני כיבושה על ידי הסורים.

לקט מודיעין של אמ"ן מאפריל 1973 גילה כי בתרגיל מפקדות סורי שהתקיים בדצמבר 1972 עלתה על הפרק התכנית הסורית לכיבוש רמת הגולן, שעיקרה: מתקפה של דיוויזיות הח"ר לכל רוחב החזית; כיבוש רצועה של 6 - 8 ק"מ, ולמחרת, תקיפה של דיוויזיית שריון 1 בציר חושניה - גשר בנות יעקב, במגמה להגיע לירדן ולהשלים את כיבוש הגולן. משמעות תרגיל זה הייתה כי המאמץ העיקרי הסורי יהיה בפתחת כודנה. כותבי הלקט קבעו כי אפשר להניח כי התכנית שנבדקה בתרגיל היא התכנית הסורית הבסיסית למתקפה בגולן⁴.

ביום 26 באפריל סקר קמ"ן פיקוד הצפון, סא"ל שייע בר מסדה, בפני הרמטכ"ל את דרכי הפעולה הסוריות, תוך התייחסות ללקט שיצא למחרת. כן עשה ראש אמ"ן בהצגת תכניות צה"ל לראש הממשלה ב-9 במאי 1973, אלא שהוא הציג כאילו המאמץ העיקרי הסורי יהיה של דיוויזיה 3 המשוריינת. שניהם סברו כי דרך הפעולה הסורית הינה בלתי סבירה⁵. אלוף פיקוד הצפון, העריך כי

צורך בשינוי תצורת החימוש, אלא צורך להחליף רק מרעומים, לצורך תקיפת "קלע" 3. עם פרוץ המלחמה, סמוך לשעה 14:00, הוזנקו רוב המטוסים לאוויר והשליכו את הפצצות לים. המטוסים לא היו בתצורת חימוש של "שריטה". כך עד לרדת החשיכה, כאשר טורי טנקים וח"ר של האויב צולחים את התעלה ותוקפים בגולן, ביצע חיל האוויר רק 75 גיחות תקיפה בתעלה ורק 35 גיחות תקיפה בגולן. בלילה, לא בוצעו גיחות תקיפה. כך לא מומש מבצע "שריטה" ולמעשה חיל האוויר לא תרם את חלקו, כפי שהורה דדו, על פי מקרה ה"קטסטרופה". עד לבוקר נותרו לוחמי הסדיר לבדם ועד לבוקר מחציתם אכן לא שרדו.

ביממה ראשונה של המלחמה, הצליחו המצרים לצלוח את התעלה לכל אורכה, הקימו ראשי גשר בהם גם מאות טנקים, אך עצרו "עצירה טקטית", כדי להתארגן ולקדם את כוחות המילואים של צה"ל. בינתיים כוחות המילואים של אוגדת שרון ואוגדת ברן, הצליחו להגיע תוך 36 שעות במקום 72, ובערב שירד על 7 באוקטובר, הצטברו במזרח סיני למעלה מ-400 טנקים נכונים למתקפת נגד.

הכנות פיקוד הצפון למלחמה אפשרית

פיקוד הצפון בפיקודו של אלוף יצחק חופי, עשה בשנה שקדמה למלחמה כמה פעולות חשובות לקידום פני מתקפה סורית: הוא קידם ימ"חים של חטיבות הטנקים למיקום קדמי בעמק החולה, פרץ דרכים לגולן, שיפר את התעלה נגד טנקים בגולן והקים רמפות לטנקים מול נתיבי תקיפה סורים משוערים. חטיבה 179 נועדה להיות במקרה מלחמה, חטיבת ה"גיוס המהיר", שתתערב בקרב במהירות.

תכנית המלחמה הסורית הייתה ידועה בפרטיה העיקריים לפיקוד הצפון. במאי 1973

(טליה) בק"ם (קבוצת דיון מבצעי) שקיים בשעה 12:00. הוא פנה לקצין השריון הראשי תא"ל מוטקה ציפורי, לקציני אג"א (אגף האפסנאות) ולכלל קציני המטה הכללי במילים הבאות: "עלינו לבצע מהפכה קופרניקנית בחשיבה. הלילה ישטפו כוחות סוריים ומצריים את מערב סיני והגולן, ועד לבוקר לא יהיה קיים מחצית הכוח הסדיר שלנו. יש לצוות כל טנק, גם אם לא בציוות אורגני וגם אם לא בחימוש מלא, ולשגר גופי לחימה קטנים למרחבי המגע בשתי הזירות"¹. משמעה של פקודה זו, הייתה כי רק הלוגיסטיקה תוכל לשנות את פני המערכה. פקודה זו אכן בוצעה ביעילות ותרמה למפך במלחמה.

גורם ה"חייב" במלחמה השלישי היה חיל

האוויר. מפקד חיל האוויר אלוף בני פלד הכין בבוקר 6 באוקטובר מתקפה אווירית על מערך הטילים קרקע-אוויר הסוריים, אך בשל עננות המיר זאת במתקפת מנע אווירית על שדות תעופה סוריים. גם זו לא אושרה על ידי ראש הממשלה, מסיבות מדיניות, בשל לחץ אמריקאי. למעשה כל שנותר לחיל האוויר לעשות היה לבצע את המתווה של מקרה ה"קטסטרופה" - מבצע "שריטה". למרות רתיעתו של בני פלד מתכנית זו, הייתה תכנית "שריטה" מוכנה ומוכרת לטייס חיל האוויר. מוטי הוד, מי שהכין את "שריטה" לפי הנחיית דדו, תהה ביום עיון שערך כותב מאמר זה בשנת 1999, מדוע לא נערך בני פלד מיד לביצוע התכנית היחידה שהייתה לחיל האוויר, במקרה של מתקפת פתע² והיו לחיל אוויר מטרות לתקיפה, לפחות בפיקוד הצפון.

משלא הותר לו לבצע מתקפת מנע, הורה מפקד חיל האוויר לשנות את תצורת החימוש ממתקפת שדות תעופה לתצורת קרבות אוויר וסיוע לכוחות הקרקע. אלוף דוד עברי, אמר לאחר שנים, כי לצורך ביצוע "שריטה", לא היה

טנקים סורים פגועים בתעלת הנ"ט ברמת הגולן

למרות שהתכנית הסורית לא קבעה כל מאמץ עיקרי בשעות הראשונות, חיפש מטה הפיקוד וכן המטכ"ל את קיומו של מאמץ כזה. עם תחילת המלחמה הורה מפקד הגולן, יצחק בן שהם, נאמן להנחיות אלוף הפיקוד, לכוחות שלו בקו לבצע את פקודת "קפיטל", לפיה יתוגבר קו המוצבים במחלקות טנקים, תוך השארת פלוגת טנקים בעתודה בכל גזרה. פקודת "קפיטל" הינה דומה למקרה של מלחמה ולמקרה של "יום קרב". נאמן להנחיות אלוף הפיקוד הוא גם הורה למח"ט 7 בשעה 14:35 לשלוח גדוד טנקים אחד למרום הגולן, גדוד שני לחושניה ולהשאיר גדוד אחד ב"עגבנייה" (צומת נפח).

כיוון שמח"ט 7 לא קיבל את "מרותו" של מח"ט 188, בטענה שלא נמסר לו על העברת הפיקוד על הגולן למח"ט 188, נאלץ קצין האג"ם הפיקודי לחזור על הפקודה, ככתוב ביומן המלחמה הפיקודי⁷:

"14:47 (קצין אג"ם) נתן פקודה לקדם טנקים: גדוד אחד לצומת יקר – קרטון (מזרחה למרום גולן), גדוד לכביש "פלא" (לכיוון חושניה) ועוד גדוד לעגבנייה (צומת נפח)."

המשמעות של הפקודה הייתה שמח"ט 188 וקצין האג"ם הפיקודי הורו להשאיר את חטיבה 7 כעתודה פיקודית, אך לקדם את גופי הטנקים שלה כדלהלן: גדוד 82 לעבר חושניה בגזרה הדרומית, גדוד 77 לעבר מרום גולן בגזרה הצפונית, ולהשאיר את גדוד 71 בצומת נפח.

אלא שמח"ט 7 הזיז את כל חטיבתו, למעט גדוד 82, לעבר פתחת קוניטרה, עוד לפני קבלת פקודתו של בן שהם. כך נשאר הפיקוד ללא עתודה.

כאשר חזר חופי לנפח, הוא הביע אי שביעות רצון מכך שאין לו עתודה, אך נראה היה לו כי עד אז, הצליחו הכוחות בקו למנוע חדירה סורית לגולן. הוא קרא אליו את מח"ט 7 וחילק את הגולן בינו למח"ט 188 שגם הוא נשלח לפקד על הגזרה הדרומית.

כיוון שמח"ט 188 פיקד על כלל הזירה, נמנע בן שהם בפתירת המלחמה מלשלוח את הסמח"ט דוד ישראלי לפקד על דרום הגולן, כנראה משום שהיה זקוק לו לענייני לוגיסטיקה בכל המרחב. כך נותרה הגזרה הדרומית בפיקוד מג"ד צעיר, סא"ל עודד ארז.

גורם "החיכוך במלחמה" השלישי, נבע מהקשיים בהעברת גדוד 82 של חטיבה 7 לפיקוד מח"ט 188. למעשה גדוד 77 היה בבוקר יום 6 באוקטובר תחת פיקוד מח"ט 188 וזה נענה להצעתו של מח"ט 7 להחלפתו בגדוד 82. החילופין היו קריטיים לקרב ההגנה: גדוד 77 כלל 45 טנקים וכל פלוגותיו היו מבצעיות. מרבית מפקדי הטנקים אף סיירו בקו המגע ולמדו את דרכי הכניסה למוצבים. גדוד 82 כלל 35 טנקים ורוב לוחמיו היו לא מבצעיים. היו בהם צוותי טנקים שלא ביצעו תרגילים מבצעיים וכאלו שלא ירו כדור אחד בלילה שלפני כן. יתר על כן,

תגבור הגולן היה בשל לחץ אלוף הפיקוד על המטכ"ל, אך תגבור זה גם תאם למקרה ה"קטסטרופה" של הרמטכ"ל. מכיוון שכך, הניחו הרמטכ"ל ואלוף הפיקוד, כי כוח זה וכן חיל האוויר יצליחו לשבש את המתקפה הסורית, עד להגעת כוחות המילואים.

גם בפיקוד הצפון פעל ביממה הראשונה גורם ה"חיכוך במלחמה" של קלאוזביץ⁸.

גורם ה"חיכוך במלחמה" הראשון בפיקוד הצפון היה שלמרות העובדה שאלוף הפיקוד הורה בשעות הבוקר למח"טים להתכונן למלחמה, המשיך מח"ט 188, יצחק בן שהם לנהוג כאילו לפניו "יום קרב" וכך גם מח"ט 820. אלוף הפיקוד לא שינה את תצורת הכוחות, למרות שקבע כי יש להיערך למלחמה ושיקוליו עימו. הוא לא פיצל את הפיקוד על הגולן בין שני המח"טים ולא העלה את מפקדת אוגדה 36 לנפח. בנפח היה חפ"ק פיקודי כבר יומיים, ואילו מח"ט 7 ינוש בן-גל אמור היה לפקד על העתודה הפיקודית, שכללה את חטיבה 7, למעט גדוד טנקים 77 שהוכפף לחטיבה 188. את מפקדת אוגדה 36 הפקיד אלוף הפיקוד על גיוס המילואים והזרמתם לגולן.

בשעה 14:00 פרצה המלחמה בהפתעה בשל הציפייה שתתחיל רק בשעה 18:00. אלוף חופי היה באותה עת במטכ"ל בתדריך רמטכ"ל. עד שובו בשעה 16:30 פיקד על הגולן במשך השעות הראשונות מח"ט 188, שהופקד על הגולן על ידי חופי בשל היכרותו הטובה יותר עם הגולן. במטה הפיקוד לא היה רמ"ט הפיקוד, אל"ם אורי בר און, שהיה במפקדה בנצרת והכין אותה למלחמה. הקצין הבכיר במטה היה סא"ל אורי שמחוני.

גורם "החיכוך במלחמה" השני בפיקוד הצפון, נבע מהיעדרו של האלוף בשעותיו וחצי הראשונות, אך עדיין לא הקריטיות במלחמה.

לסורים יש כמה דרכי פעולה, אך ראה בפתחת קוניטרה את המרחב המועדף על הסורים, והניח כי בו הם ינסו להפעיל את המאמץ עיקרי, וזאת בשל קרבת הפתחה למרכז הגולן ולירדן.

סמוך למלחמה, פרסם אמ"ן ב-2 באוקטובר 1973 סקירת מודיעין מיוחדת מספר 104/73. הסקירה אינה כוללת את כל הידיעות על התכנית הסורית כפי שנמסרו במקורות. לעומת זאת כוללת הסקירה דיון מפורט בשאלה אם התכנית סבירה. הסקירה מציינת כי "מקור טוב מסר על קיומה של תכנית סורית לכיבוש רמת הגולן החל מסוף ספטמבר 73... בשלב ראשון יתקפו 3 דיוויזיות הח"ר ברצועת ההגנה הראשונה ויכבשו רצועה של 8 – 10 ק"מ של שטח הגולן. שתי דיוויזיות השריון, ינצלו את הצלחת דיוויזיות הח"ר וישלימו את כיבושה של רמת הגולן עד לירדן.

מחברי הלקט קבעו כי ביצוע התכנית עתה ובטווח קרוב, אינו סביר להערכתם, בעיקר מאחר ומצרים אינה מוכנה בשלב זה לחדש את הלחימה. תוספת זו תאמה את ההערכה של אמ"ן, כי מלחמה אינה סבירה⁹.

בשנה שקדמה למלחמה לא התקיים בפיקוד הצפון משחק מלחמה, כדוגמת תרגיל "איל ברזל" בפיקוד הדרום, אך חטיבה 188 ביצעה בחודש יולי 1973 תרגיל חטיבתי מלא, כולל גדוד המילואים שלה, בפיקודו של אל"ם יצחק בן שהם, שנכנס לתפקידו סמוך לתרגיל במקום אל"ם אהרן פלד (פדלה). התרגיל נערך על בסיס מתווה של מתקפה סורית למרכז ולדרום הגולן, וכלל שלב הגנה ומעבר לתקיפה. מח"ט 179, אל"ם רן שריג, היה מנהל התרגיל.

יום הלחימה הראשון

בבוקר 6 באוקטובר היו בגולן 2 חטיבות טנקים: 188 וחטיבה 7, שכללו יחד 178 טנקים.

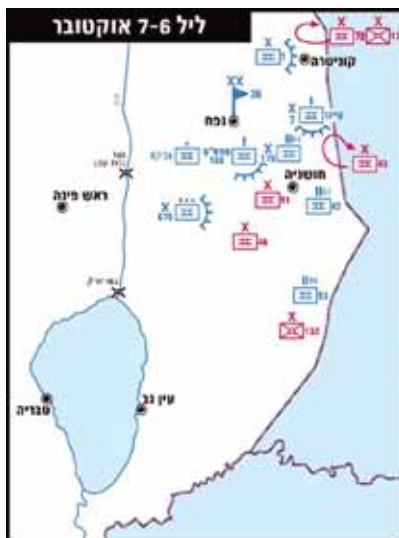
הרמטכ"ל ל"קסטרופה", הביא לכך שטנקי חטיבת ה"גיוס המהיר" הועברו בשבוע שקדם למלחמה לחטיבה 7, כולל טנקי גדוד 39 מילואים של חטיבה 188 שהיו על הרמה, בבסיס ירדן. בחצות לילה הגיעו כוחות ראשונים של טנקי מילואים לנפח. היו אלה טנקים של גדוד גיוס מהיר 266 של חטיבה 179.

כך נותרה מהתכנית הפיקודית להזרים לגולן את חטיבת הגיוס המהירה יכולת להזרים לגולן תוך 15 שעות רק גדוד אחד. מג"ד הטנקים של חטיבה 179, עוזי מור, הצטרף עם פלוגת טנקים ראשונה לטנק בודד של "כוח צביקה". זו הושמדה על ידי טנקי חטיבה 51 הסורית. פלוגה שנייה ועימה סמח"ט 188, סא"ל דוד ישראלי, הגיעה לאחר שלוש שעות והצליחה לבלום את הסורים עד לבוקר, בציר הנפט וצפונה לו בציר "פלא".

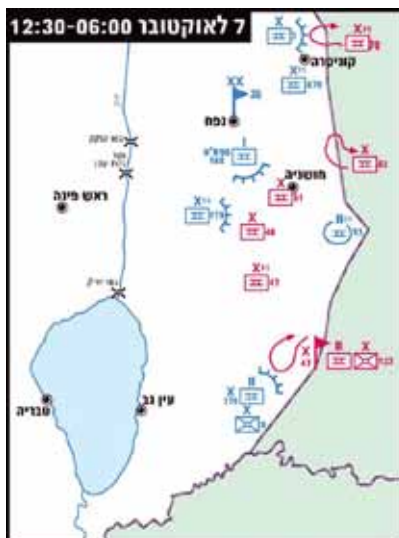
גורם ה"חיכוך במלחמה", פעל גם לרעת הצד הסורי. הסורים הניחו כי יצליחו לכבוש את הגולן לפני שכוחות המילואים יגיעו לשדה המערכה. בפועל הם דיווחו לאחור, כבר בחצות לילה, כי מולם גופי טנקים של מילואי צה"ל. המשמעות הייתה שצומצם פרק הזמן לעליית כוחות המילואים של גופי הטנקים מ-36 שעות, לביצוע בפועל בתוך 12 - 25 שעות. זאת למרות שחטיבה 179 נאלצה לקחת טנקים מצומת גולני ואילו חטיבה 679 נאלצה להביא את החימוש לטנקים מבסיס אחורי. המטכ"ל הסורי נוכח לקראת בוקר היום השני למלחמה, כי נבלם בפתחת קוניטרה וכי למרות חדירת חטיבות השריון שלו ויצירת איום לעבר בקעת כנרות ונפח, הצליחו הישראלים להביא לגולן כוחות מילואים בזמן קצר משייערו.

7 באוקטובר 1973

היום השני של המלחמה, התאפיין במעברים חדים, בניהול הקרב על ידי שני הצדדים. לקראת בוקר היום השני למלחמה הסתמנה סכנה מוחשית לגולן המרכזי והדרומי. המטכ"ל החליט להעביר את עתודת המטכ"ל, אוגדה 146, לגולן ואת מרכז הכובד של פעילות חיל האוויר לגולן. הפיקוד הורה להכין את גשרי הירדן לפיצוץ. בשעה 06:35 הגיע שר הביטחון לחדר המלחמה של הפיקוד בהר כנען. הוא היה פסימי לגבי יכולת העמידה בגולן, וניהל שיחה עם אלוף הפיקוד על אפשרות נטישת הגולן⁸, אך בתוך 20 דקות, לאחר שעקב אחר פעולות הפיקוד, התבררה לו תמונת מצב אופטימית יותר: לקראת בוקר 7 באוקטובר החלה זרימה של כוחות מילואים בהיקפים גדולים יחסית, בכל נתיבי העלייה לגולן. מח"ט 179 אל"ם רן שריג שעלה לגולן בגשר אריק, הונחה על ידי מטה הפיקוד לשגר כוחות לכיוון מיצר אל על וקצביה. גדוד 96 עם 25 טנקים והמח"ט התייצבו בשעה 07:00 באזור קצביה שבו הייתה עד אז רק מחלקת טנקים מחטיבה 679. גדוד 278 עם 24 טנקי שוט קל (סנטוריון עם מנוע דיזל) נע אחרי

מצב הכוחות ברמת הגולן בליל 6-7 באוקטובר 1973

מצב הכוחות ברמת הגולן ביום 7 באוקטובר 1973 בשעות 06:00 - 12:30

מצב הכוחות ברמת הגולן בליל 6-7 באוקטובר 1973 בשעות 12:30 - 20:00

מח"ט 7 לא הורה למג"ד 82 לעבור תחת פיקוד מח"ט 188, וכל פקודה למג"ד ניתנה בתיווכו. רק בערב העביר מג"ד 82 את רשת הקשר שלו לזו של מח"ט 188. הייתה פלוגה של גדוד 82 שנכנסה לקרב רק לאחר חשיכה ודוקא זו כללה תותחנים שלא התנסו בירי בלילה אפילו של כדור אחד, לפני המלחמה.

מח"ט 188 לא הצליח להגיע לכוחותיו. מג"ד 53 שהתקשה לקבל את גדוד 82, פיצל את הגזרה בינו לסגנו ושלט למעשה רק בפתחת ציר הנפט. **גורם "חיכוך במלחמה" הרביעי**, היה שבכל היום הראשון הצליח חיל האוויר לבצע רק 35 גיחות תקיפה. על פי תכנית "שריטה" העביר קצין התותחנים הפיקודי לחיל האוויר רשימה של מטרות למטוסים. מעלה הגולן סומן בחביות לצורך כיוון המטוסים אל המטרות. בשל היות כל הגולן בתחום אמ"ט, אמורים היו המטוסים לשחרר את הפצצות בשיטת "קלע" כשהן מוכוונות מחשב לצירי התקיפות הסוריות. בפועל כאמור, לא פעל כמעט מרכיב האוויר בגולן ביום הראשון של קרב ההגנה, וכוחות היבשה עמדו לבדם במצב ה"קסטרופה".

ליל 6-7 אוקטובר

בשעות הלילה היטיבו הטנקים בפיקוד מח"ט 7, שכללו גם גדוד של חטיבה 188 בפיקוד סא"ל יאיר נפשי, למנוע מהסורים מלהיכנס לפתחת קוניטרה. לא זה היה המצב במרכז ובדרום הגולן. לקראת לילה הצליחו הסורים להזרים את חטיבות השריון שלהם בפרצות שבין כוחות הטנקים שלנו שכללו מחלקות וחלקי פלוגות, דרך ציר הנפט וצפונה לו בפתחת כודנה. **כניסת הסורים ללב הרמה הייתה למעשה ללא קרב.** ההצלחה הסורית הייתה גדולה במיוחד בקצה הדרומי של הרמה, בקרבת מוצב 116. מול מחלקת טנקים של גדוד 53 שאלה נוספה עם חשיכה פלוגת טנקים של צוותים טירונים מגדוד 82, התמידו לחתור פנימה 3 חטיבות סוריות, שיכלו להמשיך ללא כל הפרעה לעבר בקעת פְּרָוּת (המקיפה את הכינרת) ועצרו מסיבות הקשורות אולי לתכנית, אך לא בשל התנגדות ישראלית.

כוחות סוריים של חטיבה 51 הצליחו להגיע גם לקרבת נפח וקצביה ונבלמו על ידי כוחות טנקים קטנים: מחלקת טנקים של חטיבה 679 בקצביה, טנק בודד של "כוח צביקה" בציר הנפט. דרומה למוצב 110 בלמה פלוגת "טייגר" של חטיבה 7 את חטיבת השריון 47 הסורית.

חטיבת ה"גיוס המהיר" 179

התעקשות אמ"ן על "אי סבירות" למלחמה, שנמשכה עד בוקר 6 באוקטובר, וכן שיקולי חיסכון, גרמו לכך שעם פרוץ המלחמה נותר לחטיבת ה"גיוס המהיר" 179 רק גדוד טנקים אחד, שהיה גם מזווד, תודות לעקשנות אלוף הפיקוד בסיום תרגיל גיוס. הצורך הדחוף לתגבר את הגולן, ובעיקר ביום שקדם לה, בשל חשש

סנקי חטיבה 179 היו לו עתה שבעה טנקים. עד לשעה 11:00 ריכוז מח"ט 188 כ-30 טנקים מחטיבות 179, 7 ו-679. עם כוח ניכר זה הוא היה אמור לפי פקודת אלוף חופי, לבלום את המתקפה הסורית לעבר נפח. הכוחות נערכו על ציר "פלא" ליד סינדיאנה (כוח מג"ד 82), על ציר הנפט (כוח הסמח"ט) ומדרום לו (כוח סמג"ד 82, עם טנקים של חטיבה 679). למולו ריכוז הסורים עוצמה של יותר מ-150 טנקים, בהם טנקי טי-62 של חטיבה 81 מדיוויזיה 1 וחטיבה 51.

בשעה 12:10 השתררה במטה הפיקוד תחושה של התמוטטות סורית, אך תוך עשר דקות בלבד הגיעו ידיעות על "אבק גדול מכיוון חושניה" (יומן פיקודי). בשעה זו החלה המתקפה הסורית. חטיבה 51 תקפה עם 60 טנקים בציר הנפט ומערה לו. חטיבה 91 תקפה בשלושה צירים בציר "פלא". בתוך הקרב נהרג סמג"ד 82 והמג"ד נפצע. את הפיקוד על הגדוד נטל רס"ן אלי גבע, מ"פ א'. גדוד 82 נסוג בשל הלחץ הסורי וטנקים מחטיבה סורית 91 איימו על מחנה נפח. מח"ט 188 וסגנו נעו לאחור, לנפח, ונהרגו. מג"ד 82 אלי גבע, רדוף טנקים סוריים, ניסה בשעה 14:00 לקבל הוראות ממח"ט 188. משלא נענה – לאחר שפיקוד חטיבה 188, המח"ט, הסמח"ט וקצין האג"ם כבר לא היו בין החיים – התקשר מח"ט 7 וזה, שלא היה מודע לסכנה לנפח, הורה לו לסגת לווסט עם 17 הטנקים שלו, מחציתם ללא תחמושת.

בשעה 13:00 שוב נטתה הכף במרכז הגולן לטובת הסורים. מרחב נפח עמד ליפול מול ההתקפה הדריחטיבית הסורית שאיימה גם על האגף האחורי של חטיבה 7, וגם לעבר היעד האופרטיבי הסורי – גשר בנות יעקב. בשעה 13:00 דיווח אלוף הפיקוד לרמטכ"ל כי בן שהם לחוץ ליד סינדיאנה וכי יש זרימה של דיוויזיה 1 (ביומן כתוב בטעות דיוויזיה 3 – המחבר). לקצין האג"ם הורה אלוף הפיקוד להוריד את כל חטיבה 679 לנפח, שממנה הגיעו דיווחים בשעה 13:20 כי היא מוקפת כוחות סוריים. גם מח"ט 188 דיווח על כך ונע לעבר המחנה שבו התקיימו קרבות שריון בשריון¹¹.

עוד לפני כן, בשעה 13:00, הורה אלוף חופי ישירות למח"ט 679 לנוע מקוניטרה לעבר נפח. הוא הורה גם להחזיק בציר המרכזי בכל מחיר¹². אורי אור נע עם כוח של 15 טנקים, וסמוך לנפח פגע מן האגף והשמיד 40 טנקי טי-62. הסורים המופתעים הרפו מנפח ונסוגו לעבר חושניה. בכך הסתיים הקרב על נפח. בשעה 17:17 דיווח מודיעין הפיקוד על פקודת נסיגה לכוחות הסוריים בשל מצבם הקשה¹³. מח"ט 679 נטל את הפיקוד על הכוחות במרחב.

בינתיים זרמו כוחות נוספים לרמה. אל גדוד 278 שנלחם במצור אל על חברה בשעה 14:00 חטיבה ממוכנת 9 בפיקוד אל"ם (במיל') מוטק'ה בן פורת עם גדוד טנקי "שרמן" אס-51, שכלל 47 טנקים. אל חטיבה 179 בקצביה הצטרפו פלוגה

סנקי סורי שנבלם על גדר אחד המוצבים במלחמת יום הכיפורים (מתוך הספר "בני קשת" בעריכת חני זיו ויואב גלבר)

קוניטרה ופתחת כודנה. במסגרת מגמה זו הורה להכניס את הדיוויזיה המשורינית 1 אל המרחב שנכבש בפתחת כודנה, אך לא במגמה המקורית שהייתה להגיע לירדן, אלא על מנת לסייע לחטיבות השריון הסוריות 51 ו-46 שנבלמו, ואולי בכוונה לכתר את כוחות חטיבה 7 בפתחת קוניטרה, שגם הם הותקפו על ידי הזרוע הסורית הצפונית, בעוצמה של 130 טנקים. בשעה 09:00 החלה חטיבת טנקים 91 הסורית, שכללה 100 טנקי טי-62, לנוע לעבר חושניה ובעקבותיה חטיבה ממוכנת. מפקד דיוויזיה 1 קידם את החפ"ק שלו לתל פזרה בתוך הגולן, במגמה לתאם בין שתי המתקפות הסוריות: בפתחת קוניטרה ובמרחב ציר הנפט – נפח. בדרום הרמה הכניסו הסורים חטיבה משורינית נוספת, חטיבה 47. החטיבה נכנסה בציר הנפט ללא התנגדות והתפצלה לשניים, לעבר מעלה גמלא ובעקבות חטיבה 132. שתי סוללות ארטילריה 155 מ"מ של צה"ל נשטפו על ידי הכוחות הסוריים.

מח"ט 188 שכשל בניסיונותיו בלילה לייצב את קו ההגנה במרכז ובדרום הגולן, ירד לעמק החולה, חזר לגולן וחקר לסמח"ט בציר הנפט. הוא העריך נכונה כי הסורים מרכזים כוח גדול לכיבוש נפח והחל בונה כוח לבלמת הסורים – כוח הסמח"ט, גדוד 82 וכוחות של חטיבה 679 שהיו בעליקה.

כבר בשעה 01:30 קיבל מג"ד 82 ממח"ט 188 אישור לנוע לעבר הר יוסיפון על מנת למלא בטינים בדלק ובתחמושת. הוא השאיר מחלקה בקו המגע שהיה שקט, ונע עם 11 טנקים לאחור. משהגיע להר יוסיפון הגיעו אליו הדי הקרב של פלוגת "טייגר" עם כוחות החטיבה הסורית 43 בשעה 08:30, לאחר מילוי הבטנים, חבר אליו – לפי פקודת מח"ט 188 – מ"פ ב', יעקב צ'סנר עם תשעה טנקים ועליהם לוחמי מוצב 111. מג"ד 82 נערך לפי פקודת סמח"ט 188 בסינדיאנה. יחד עם

גדוד 96, פנה דרומה לעבר מיצר אל על וחוסם אותו. עד שהגיעו אליו רק מטוסי חיל האוויר שמנעו את התקדמות הסורים לעבר הדגניות. גם בגישתו של שר הביטחון חל שינוי והוא היה מעט יותר אופטימי. בשיחה בשעה 06:56 דיווח לו אלוף הפיקוד כי מח"ט 679 עם כוח טנקים עולה לעבר נפח ושם תתרכז עוצמה בשעת הצהריים. בשיחתם הועלו שלושה מרכיבים בקרב ההגנה: החזקת הצירים הדרומי והמרכזי על-ידי חיל האוויר עד לצהריים; חטיבה 679 ככוח חוסם בשלב ראשון ואחר כך ככוח מרכזי לשבירת הסורים; הכנת הגשרים לפיצוץ וחסימה⁹.

בשעה 08:00 הנחה האלוף את מפקד אוגדה 36 שלא לשחוק כוח ולא "לקפוץ קדימה" ולהיפגע. הוא חזר על כך בשעה 08:26. עדיף, אמר, ששטח יישאר אצל הסורים וכוח לא יאבד. האלוף גם הורה לרפאל איתן לרכז כוח ולא להכניס אותו "חתיכות חתיכות". בכוונתו, אמר, לרכז אגרופי שריון חזקים בגולן מחטיבות 679 ו-179¹⁰. בשעה 09:37 גם דיווח אלוף הפיקוד לרמטכ"ל שכוחות מילואים מגיעים, ופה פעם נוספת התערב לו גורם ה"חינוך במלחמה". מח"ט 679 אל"ם אורי אור הגיע לנפח עם 21 טנקים בשעה 07:30, לפי יומן המלחמה הפיקודי. בסביבות 08:26 יצר אורי קשר עם סמח"ט 188. **חרף פקודתו המפורשת של אלוף הפיקוד**, נשלח אורי אור לפתחת קוניטרה, על ידי מפקד אוגדה 36 שנע עם מפקדתו מנפח לווסט, מחשש לנפילת נפח. החלטתו של רפול נבעה כנראה מתחושתו, הלא נכונה, שיש לצה"ל די כוחות בציר הנפט, ולעומת זאת יש חשש לפריצה סורית בפתחת קוניטרה, זאת בעקבות ידיעה לא נכונה על מתקפה צפויה של דיוויזיה 3 הסורית.

גורם ה"חינוך במלחמה" היה גם בצד הסורי. לקראת בוקר 7 באוקטובר החליט המטכ"ל הסורי לחדש את המתקפה הדו-זרועית מפתחת

מגודד 278 וגדס"ר 134 (25 טנקים). בשעות הצהריים הגיע לזירה בציר מעלה גמלא גם מח"ט 4 אל"ם יעקב הדר (פפר) עם גדוד טנקי "שרמן". על פתח המעלה בגולן הגנה עד אז פלוגת חי"ר של חטיבת "גולני" עם תול"רים. מח"ט 4 הכפיף אליו את גדוד 39 מחטיבה 188, שבו היו 30 טנקי "שוט קל" ולפני השעה 15:00 עלה לראש מעלה גמלא וכנס לקרב עם טנקים מחטיבה 47 הסורית. בלילה חבר אליו כוח הטנקים של מג"ד 53 שנסוג מתל פרס.

בפתחת קוניטרה לחמה כל היום חטיבה 7. בשעות הבוקר חיידו כוחות דיוויזיית החי"ר הסורית 7, שכללו את החטיבה המשוריינת 78 וחטיבה ממוכנת 121 ובנוסף להם עוד גדוד טנקים מכוח ריפעת אסד, את מתקפתם לעבר קוניטרה ובוקעתא. העוצמה הסורית כללה כ-150 טנקים. גדוד 77 של חטיבה 7 נלחם בכוח שכלל כ-70 טנקים מצפון לחרמונית. הקרב העיקרי נמשך שלוש שעות. מרבית הטנקים הסוריים הושמדו. לאחר שלוש שעות הלחימה נפסקה המתקפה הסורית, אך נמשכו תקיפות מקומיות ואש ארטילרית כבדה. בלילה ארגן קהלני מחדש פלוגות, בשל האבידות והיפגעות מפקדים. לגדוד נותרו 22 טנקים כשירים. גדוד 74 שנוותר עם 12 טנקים כשירים, המשיך ללחום עם המוצבים בקו המגע. פלוגת "טייגר" המשיכה בבוקר 7 באוקטובר להילחם בכוחות שזיחתה ליד מוצב 110, לרבות ירי טנקים לעבר ריכוזי ארטילריה סורית שפרסו ממערב לו, לצורך הקרב על נפת, ועם צהריים חברה לחטיבה 7.

בשעה 18:30 הגיע רב אלוף (במיל") חיים בר-לב לפיקוד הצפון כנציג הרמטכ"ל. כאשר הגיע היה קרב הבלימה הפיקודי בשלבי סיום. כוחות פיקוד הצפון שלטו על במת ההר בכל דרום רמת הגולן ומרכזה ועל כל הגולן הצפוני, למעט מוצב החרמון. מול כ-350 טנקים סוריים במרכז רמת הגולן ובדרומה ניצבו קרוב ל-200 טנקים ישראלים.

כך בא לסיומו קרב הבלימה הפיקודי. הכוח הסדיר היטיב למנוע כל ניסיון סורי להבקיע

בפתחת קוניטרה. כוחות המילואים ניהלו ביממה הראשונה מרוץ עם הזמן אל מול הסורים שחדרו לעומק הגולן בגזרה המרכזית והדרומית, והצליחו להשתלט על מבואות הגולן ועל במת ההר. בבסיס הפעלתם הייתה ההחלטה הפיקודית לשלוח כוחות בעוצמה קטנה ובינונית, ללא תיאום כוונות, בציוות קרבי מאולתר ובחימוש חלקי. כל אותו יום, נעה אוגדה 146 לדרום הגולן. האוגדה כללה את חטיבה 205 (שוט קל ושוט מטאור), חטיבה ממוכנת 670 פחות גדוד, גדס"ר ואגד ארטילרי. אל"ם יהודה אשנפלד מונה על ידי אלוף הפיקוד כקצין קישור לאוגדה 146.

החל משעה 05:59 תקף חיל האוויר מטרות קרקע בגולן. בוצעו 97 גיחות, רובן (64 גיחות) לפי הוראת אלוף הפיקוד בגזרה הדרומית, שם הצליחו מטוסי חיל האוויר להאט את קצב ההתקדמות של הטור הסורי עד לחסימת מצר אל על בידי כוחות שריון של חטיבה 179.

בשעה 11:30 החל חיל האוויר לבצע את מבצע "דוגמן": סוללות אסי-איי-6 הניידות שינו את מיקומן ולכן הושמדה רק סוללת טק"א (טילים קרקע-אוויר) אחת ושנייה נפגעה. חיל האוויר איבד שישה מטוסים. בשלב זה נותרה רמת הגולן אזור מוכה טילים (אמ"ט). לקראת הצהריים הועתק המאמץ העיקרי של חיל האוויר לזירת התעלה בשל ידיעות לא נכונות על התקדמות הצבא המצרי לתוך סיני. ושוב נותר הגולן ללא סיוע אווירי מסיבי. אך גם כך, הצליח פיקוד הצפון ל"הכיל" את המתקפה הסורית והחל בהכנות ליום המחר. עוד לפני הגעת מפקד אוגדה 146 למוצב הפיקוד, ועוד לפני הגעת חיים בר-לב למוצב הפיקוד, כבר דן אלוף הפיקוד על פרטי התקפת הנגד שיועדה למחרת.

בזירת סיני תקפו המצרים לאורך כל החזית באורך של 160 ק"מ. המעוזים הפכו למוקד שמשך טנקים כדי לחלץ את החיילים שבהם. גם שם לא נשארה כל עתודה פיקודית, חרף הוראת הרמטכ"ל בלילה הראשון לרכז אגרופי שריון מאחור. יצא אפוא כי המעוזים שנבנו מחדש, הדרכים שנמתחו אליהם, לרבות דרכי הפלסטיק

בביצות שמצפון לקנטרה ולהתעוזים – לא תרמו לקרב ההגנה.

המצרים הצליחו להעביר קרוב ל-300 טנקים לתוך סיני, אך נעצרו במה שהם כינו "עצירה טקטית" על מנת לקדם את כוחות המילואים. גם בסיני הצליחו אוגדות המילואים של שרון ואדן להגיע במחצית הזמן המתוכנן. בערב היום השני כבר ניצבו קרוב ל-400 טנקים. נכונים למתקפת הנגד שתונחת למחרת ב-8 באוקטובר, בהצלחה בגולן ופחות בסיני.

לסיכום: קטסטרופה, חיכוך במלחמה, הכלה, משמעת, מודיעין – כל אלה כיבבו בלחימה בגולן במשך היממה הראשונה.

אין "אילו" בהיסטוריה. קרב אמיתי אינו דומה ל"הגנת מעברות פתיים" של סוויטון, שבו כל אימת שהמפקד על הגשר "מעברות פתיים" נכשל ונהרג על לוחמיו, הוא מתעורר ונכשל חלילה, עד להפגמת כל הלקחים. אילו לא נהג הרמטכ"ל, על פי מקרה ה"קטסטרופה", לא היו 300 טנקים בסיני ולא כ-200 בגולן. אילו לא התעקש אמ"ן על ה"קונספציה", הייתה ההתרעה כבר ביום שיש וכוחות צה"ל היו בתצורת "סלע". אילו לא זלזל מפקד חיל האוויר בפקודת "שריטה", היה חיל האוויר תורם רבות לבלימה. אילו התעקשו מפקד הגולן וקצין האג"ם על מילוי הוראתם, היה גדוד שלם של טנקים בעתודה בנפת. אילו היה גדוד 82 מועבר תחת פיקוד מח"ט 188, כבר בצהרי יום 6 באוקטובר... אילו לא שלח רפול מפקד אוגדה 36 את אורי אור לקוניטרה והוא היה נשאר בנפת, בבוקר 7 באוקטובר...

הרבה "אילו" היו גורמים מרכזיים ב"חיכוך במלחמה" ואלה שייבשו את יכולת ניהול המלחמה על ידי חופי. אלמלא הצליח פיקוד הצפון להביא את טנקי המילואים לגולן, לא היה מתאפשר המהפך ולכן, הגורם המרכזי בהישגי הפיקוד היה בלוגיטיקה. התקפת הנגד הפיקודית לא הייתה מתממשת בדרך שבוצעה בפועל אלמלא השיגו כוחות המילואים שליטה מוחלטת על במת ההר.

•

הערות:

1. רישומי אברהם זהר במלחמה
2. גורדון שמואל, 36 שעות באוקטובר, חיל האוויר במלחמה, מעריב 2008, עמודים 265-266
3. שם, 265
4. לקט מודיעין 73 / 87, אמ"ן מחקר, ענף 5, 27 באפריל 1973 – בדוח אגרנט, חלק שלישי, כרך רביעי, עמוד 901
5. שם, עמוד 909
6. שם, עמוד
7. דוח אגרנט, עמוד 942
8. יומן המלחמה של פיקוד צפון, 06.35
9. יומן המלחמה של פיקוד צפון, 06.56
10. יומן המלחמה של פיקוד צפון, 08.00, 08.26
11. יומן המלחמה של הפיקוד, 13.20
12. רישומי נציג מחלקת היסטוריה בחפ"ק הפיקוד
13. יומן המלחמה של הפיקוד, 17.17